

A HAZASZERETETRŐL

1. Bevezetés

Van egy közismert (politikai) jelszó: *Isten, haza, család*. Ezen tartalmak tömör összefoglalása vitathatatlanul helyes, ám a sorrend hibás. S mivel ez a tartalmat is érinti, jó ideje igyekszem minden lehetséges alkalommal rámutatni ennek szükséges javítására. Így gondolom helyesnek: **Isten, család, haza**.

1.1 Isten

Meggyőződésem, hogy Isten szándékainak felismerése nélkül csak a lét felszínén sodródunk, ami nem igazán emberi minőség. Istenkapcsolatunk építése-rendezése ezért elsődleges.

1.2 Család

A család az, amelybe beleszületünk, amelyben elsődlegesen szocializálódunk, amelyben ember emberbe kapaszkodhat. Ez az élet továbbadásának terepe is, ilyenformán az emberi közösség alapsejtje. Minden emberi „termék” (biológiai, materiális, szellemi, szociológiai) ősforrása, tehát emberi létünk megkerülhetetlen fogalma. Minden emberi dologról csak **ez után** lehet, érdemes beszélni.

1.3 Haza

A következő fogalom a haza. Mit is értünk/értsünk e szó alatt? Értelmező szótárunk¹ első két, idevágó jelentése szerint:

1. Az az ország, az a nép, amelyhez vki – születés v. honosítás révén – tartozik. Szülőföld.

2. Terület, hely, ahol vki v. vmely embercsoport élethelehetőségekre talál.

Miként érezzük is, kettős jelentésű a fogalom: *szociológiai és földrajzi*; e kettő nem mindig elválasztható. Úgy vélem, a szótár munkásainak tömör meghatározása – első közelítésként – elfogadható.

2. Pontosítsuk a haza jelentését!

2.1 Kezdjük a könnyebbel: a földrajzi jelentéssel.

Hogyan gondoljuk e fogalmat időben? Csak a jelenre vonatkozik? A múltra nem? Vagyis a történelemmel nem hozható kapcsolatba?

A válaszok csak részben könnyűek. Az nyilvánvaló, hogy nem csak a jelenre vonatkozik. Bár főleg arra. Ám nem mondhatjuk, hogy apánk vagy ükanyánk szülőföldjéhez semmi közünk. Mivel létünk nem a semmiből pattant ki, gyökereink ahhoz is kötnek. S a gyökerek elvágása egészségünk romlását okozza. No de hol a határ? Egy magyarnak pl. Etelköznél? Vagy ez egyénileg változó tartalmú: az az ország, amelyben gyermekkorom óta szocializálódtam + a még élő családi emlékezőkkel/leírásokkal azonosított terület?²

Hajlok ez utóbbi elfogadására. Ebből viszont két dolog folyik: a földrajzi haza tartalma mind egyénenként, mind időben különböző. S nem így van ez valóságosan is? Jóllehet, szeretnénk e fogalmat (mind a személyeket, mind az időt illetően) egységesnek tudni vagy azzá formálni, holott mintha okosabb lenne – a fentiek végiggondolása után – az előbbi tény tudomásul venni.

2.2 Lássuk ezután a haza nehezebben körülhatárolható jelentését: a szociológiai!

Hazánk e vonatkozásban azt a népet jelenti,

amely körülvesz és

amellyel egyazon nyelvet beszélünk és

amelynek kultúrájában szellemileg fölnövekedtünk (ezért értékrendünk főbb vonalakban azonos) és

amelynek történelmi múltja legalább a mi életünk és (lehetőleg) szüleink – minimum részbeni – életét illetően azonos. Valószínű, hogy e közös történelmi múlt hossza arányban áll az egyén hazájához való ragaszkodásának mértékével.³

Mi következik e fenti meghatározásból?

Hazánk népéhez tartoznak a huzamosabb ideje körünkben élő, de a magyar nyelvet (csaknem) anyanyelvi szinten beszélő svábok, szlovákok, csehek, lengyelek, ruszinok, oroszok, románok, horvátok, szerbek, cigányok, zsidók stb.

Elismerem: kicsit hazabeszélek, hiszen őseim között talán nem is akad magyar nevű...

¹ Magyar Értelmező Kéziszótár, 2. átdolg. kiad., 2003

² Bonyolódik a helyzet azzal a nem kis létszámú népességgel, amely – elsősorban politikai okból – szülőhelyét (nagy távolságra) elhagyni kényszerül (a szótár 2. jelentés-meghatározása). Ekkor földrajzilag (és kulturális hagyományokat illetően) már két „hazá”-ról kell beszélnünk. Ez esetekben a kettőhöz történő – egyénileg különböző intenzitású – kötődés életszerű lehet; a lelki egészség megőrzése érdekében is. (Az egészséget roncsoló honvágy ellenében.)

³ Közismertek ugyanakkor ettől a statisztikai valószínűségtől eltérő pozitív és negatív példák.

No de hazánk elismert nagyjai, korunk jelesei közül is mennyien kihullanának, ha szűkkeblűen húznánk meg a határokat: pl. a Hunyadiak, a Zrínyiek, Petőfi, Bem, Czetz János, Dembinszky, Damjanich, Zipernovszky, József Attila, Munkácsy, Dankó Pista, Beck Ö. Fülöp, Szent-Györgyi, Neumann, Teller, Czigány Dezső⁴, Radnóti, Szerb Antal, Pilinszky, Papp Laci, Petrovics Emil, Jankovich Marcell.

Sokak esetében osztoznunk kell más népekkel (pl. a Zrínyiek, Hunyadiak, Bem, Dembinszky, Liszt, Dankó P., Neumann, Teller), de hát baj ez? Tekintsük őket a népek összekötő személyiségeinek: közös kincseinknek!

Mikor kollégáim között volt Marunák (valószínűleg eredetileg Mrnák), Kaizinger (nyilván korábban Kaisinger), Skriba (talán előbb Skrba), Wolsky, soha nem merült föl bennem, hogy ők nem honfitársaim.

Legyünk empatikusak! Gondoljuk át, mennyire örülhetett a hajdani cselédlány, Hruz Mária (aki Arany tanúsága szerint „nem mindig ejtette tisztán a magyar szót”⁵) és Petrovics István fiúk elmagyarosodásának⁶? Meglehet, persze, az öreg Petrovics ezt nem bánta, hiszen – korának viszonyait ismerve – így jobban bízhatott fia érvényesülésében. És innen már csak egy-két lépés, hogy ne törjünk pálcát pl. pozsonyi honfitársunk fölött, aki ugyanezen indítékból szlovák iskolába íratja gyermekét.

2.3 Visszacsatolás a földrajzi vonatkozáshoz

Miként – ahogy fentebb láttuk – személyeken osztoznunk kell más népekkel, hasonlóan – sőt, még inkább – el kell fogadnunk a közös birtoklást földrajzi területeken.

Ennek könnyebben elfogadható esete: pl. Soroksár, Budaörs, Budakeszi, Solymár, Törökbálint stb. a magyaroké és a magyar-sváboké; Békéscsaba a magyaroké és a magyar-szlovákoké; Mátészalka a magyaroké és a magyar-cigányoké stb.

A nehezebben elfogadható esetek, ahol olyan népek élnek együtt, amelyek nem (vagy csak töredékesen) beszélik a másik (többségi) nép nyelvét: pl. Kassa a magyaroké és szlovákoké; Kolozsvár és Nagyvárad a magyaroké és románoké; Szabadka a magyaroké és a szerbeké; Eszék a magyaroké és a horvátoké stb.

3. A jövő halvány reménysugara

Az Akadémia magyar-szlovák és magyar-román történelmi vegyes-bizottsága dolgozik a közös történelemkönyv megírásán. S a legújabb - meg kell kapaszkodnom -: a német kulturális miniszter javasolja az Uniónak az európai közös történelemkönyv megírását!⁷

Nem kétséges, hogy sok-sok év (talán generációk) fognak eltelni, míg ezek megvalósulnak. De hogy megszületnek (ha addig ki nem pusztul a Föld), nem kétséges.

Néhány napja pedig hallom a Kossuth Rádióban, hogy magyarországi és erdélyi magyar történész egyetértőleg optimistán nyilatkoztak a Hunyadiak objektív, közös kincsű értékelését illetően, magyar és román tudományos tényezők fokozódó nyitottságát tapasztalva.

4. Tegyük érte! Hogy a remény valósággá váljék!

4.1 Általában

A magunk földjét, a magunk népét, a magunk történelmét jobban szeretjük a másénál. Ez természetes. De mások is így vannak a magukéval. Ezért legyünk megértők! És semmiképpen sem kirekesztők! Hanem örüljünk a történelem híd-személyeinek, a közös birtoklású földrajzi helyeknek, azokban a külön-külön meglévő emlékeinknek, mert ezek összekötik népünket más népekkel. Fedezzünk föl ezekben közös értékeket, s ahol ez nem lehetséges, próbáljunk tárgyilagosan ítélni. Közös szemlélet csakis így épülhet. Márpedig nem széthúzásra, szembenállásra van szükségünk, hanem minél nagyobb egységre, egyetértésre. *Ez pedig úgy növekedhet, ha a másik oldalon állót meg tudom győzni az én oldalamra állás értelméről.* Ám ez csak akkor reményteljes, ha álláspontom nem elfogult, minél megértőbb, láthatóan objektivitásra törekvő.

4.2 A népek, nemzetek közötti kapcsolatok kívánatos normái

Közép-Európa történelme bővelkedik kis népeinek értelmetlen, szűk látókört mutató hetvenkedéseiben, civakodásaiban, háborúiban, amelyek következtében az éppen huzakodó feleken kívül – legalább közvetve – az egész, hatalmas földrajzi térség károsul. (E tragédia-sorozatról meggyőzően szól Bulányi György: Ópusztaszer c. könyvében. [Tőlem kölcsönözhető.]

⁴ Órá csupán a családi neve miatt gondolok. Mert hogyan alakultak ki a családi nevek? Foglalkozás, nemzet(i)séghez, településhez tartozás, testi tulajdonságok stb. alapján.

⁵ Illyés Gyula: Petőfi. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958., 11. old.

⁶ Ami párját ritkítja; még apja nevét is elhagyja.

⁷ Persze, naivitás volna azt gondolni, hogy pl. a németeknek nem kell majd leküzdeniük (nem csak önmaguktól vezérelve) e munka során is valószínűleg feltörő nacionalizmusukat, esetleg sovén indulataikat. De hinnünk kell az értelemnek ezeket felülmúló erejében.

Világos továbbá az is, hogy az európai nagyhatalmak Közép-Európa-politikája évszázadokon át a cinikus római tanácson alapult: divide et impera. Fel kell ismernünk végre, hogy a nagyhatalmaknak ez a kis népek sovén indulataira alapozó, a népeket egymással összeugrasztó, de legalábbis egymást kölcsönösen sakkban tartó igyekezete eddig bevált.

A térség jövője kicsit szomorúnak látszik: a legújabb kori – vagyis gazdasági síkon értendő – gyarmatosítás prédái leszünk. Kiszolgáltatottságunk mértéke összefogásunk-egységesülésünk mértékével fordítottan lesz arányos.

Gyakorlati útmutató

a) Kiindulás – csak a tényekből. Az **x** nemzethez tartozók **y** és **z** helyen élnek. Kiindulási alapként, alázattal ezt el kell fogadni, s még gondolni sem szabad arra, hogy ezen változtatni lehet.

b) A történelemre való hivatkozást – amely vélt erkölcsi támaszt adna **x** nemzetnek **y** helyen való létezéséhez, a **t** nemzet rovására – egyszer s mindenkorra abba kell hagyni.

(Triviális példa: **m** személy ősei mint "honfoglalók" jelentek meg – mondjuk – 1100 éve **y** helyen; **n** személy szüleit politikai akarat telepítette 50 éve **y** helyre.

1. kérdésem: **m** vagy **n** személyre hárulhat-e kár a felmenőivel történetek miatt?

2. kérdésem: tudunk-e erkölcsileg különbséget tenni a 1100 évvel ezelőtti és az 50 évvel ezelőtti "honfoglalás" között? Nemde, mindegyik az erő pozíciójából történt hódítás volt az aktuálisan "őshonos" lakosság kárára?

c) Együtt-élésünk – parancs.

A közép-európai realitásokból adódóan a sok kis nép nagyobb "nemzeti szigeteken" (ilyeneknek tekinthetjük a jelenlegi országok területének nagy részét, egyenként) és igen sok két vagy több nemzet által lakott "szigetvilágban" él (pl. Pozsony, Munkács, Békéscsaba és környéke, Kolozsvár, Mohács, Szarajevó).

Az együtt-élésen kívül nincs civilizált megoldás, tehát arra kell törekedni, hogy ez minél nagyobb békességben, az egyenjogúság alapján történjék.

d) Alázatosan tudomásul kell vennünk a jelenlegi országhatárok adottságát. Éspedig nem azért, mert a jelenlegi határok "igazságosak", hanem azért, mert

- a két érdekelt fél által "igazságos"-nak mondott határ nem húzható;

- a határok módosításának óhaja végeláthatatlan és meddő történelmi hivatkozáshalmazt eredményez, továbbá az egyik félben legalább a gyanakvás, rosszabb esetben a fenyegetettség érzését ébreszti, s ez elegendő a sündisznó-állásba merevedéshez.

Jó lenne így vélekednünk: **a fennálló határokat az igazságosság szempontjából nem értékeljük, mivel ilyen értékelés objektív módon nem lehetséges; hanem végérvényesnek tekintjük, amelyet sem erőszakos, sem békés eszközökkel megváltoztatni nem szabad.** (Ez a bátor és őszinte megnyilatkozás eleve lehetetlenné tenné a szomszédos országok politikusainak azt a fajta, sokszor tapasztalt kalandorságát, amely a szomszéd ország területi revíziójával riogatva mérgezi a légkört az érintett országok lakosai között.)

Tisztelt Honfitársaim! Ne az események után kullogjunk, megszágyenülve, hogy lám, akik nem is sokat szavaltak a hazaszeretetről, megelőztek minket a tettek területén! Legyünk élenjárók, hogy a reménysugár egyre erősebben világoljon!